

“Mensen in armoede zijn stakeholders en ondernemers in duurzaamheid”

Mirjam Schuilenga is consulent maatschappelijke activering Stichting De Kim

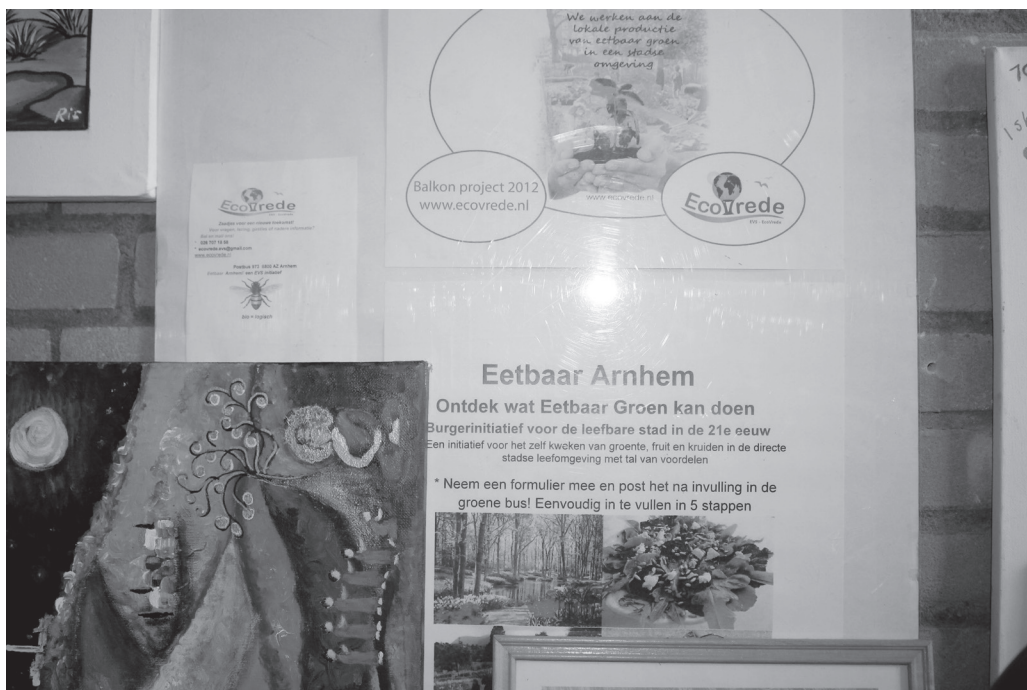
Ecovrede is een stichting die zich inzet voor duurzaamheid vanuit het belang van kwetsbare mensen. Deze stichting is sinds 2009 actief in Arnhem en zorgt voor initiatieven die de samenleving gezond maken.

De stichting is begonnen vanuit noodhulp, en werkt inmiddels vanuit een bredere visie met het oog op ‘de duurzame samenleving van de 21e eeuw’. Daarbij of daarin komt armoede aan de orde omdat mensen anders niet meekunnen in die gewenste transitie richting duurzaamheid en leefbaarheid. De stichting werkt vanuit een holistisch perspec-

tief. Dit perspectief heeft raakvlakken met het perspectief van ‘de integrale ecologie’ uit de encycliek ‘*Laudato si*’. In een eerste betekenis betekent integrale ecologie, dat de zorg om het milieu en de strijd tegen armoede en onrecht hand in hand moeten gaan. De meest kwetsbaren, zijn de eersten die de negatieve gevolgen van de klimaatverandering en het ecologische vraagstuk voelen. Maar integrale ecologie brengt bij nader inzien een diepere (theologische) visie met zich mee, met name een relationele visie, waarbij allen en alles met elkaar verbonden en van elkaar afhankelijk is.

Op de foto staan van links naar rechts: Syne, Nelly, Eligio, Rimco. [Fotograaf: Mirjam Schuilenga]

Mee kijken op het berichtenbord van Ecovrede [Fotograaf: Mirjam Schuilenga]

Holistische visie

Die verbondenheid en het besef dat alles met elkaar samenhangt zijn uitgangspunt in de holistische visie van waaruit stichting Ecovrede in Arnhem duurzame projecten initieert. Het begint in verbondenheid met kwetsbare mensen. De mensen die actief zijn in het werk van de stichting werken samen met mensen in armoede en met lokale kerken. Wat hen uniek maakt is dat de kwetsbare mensen niet alleen de doelgroep zijn, maar ze zijn de stakeholders van de stichting zelf. Reden om eens een bezoek te brengen en te kijken hoe dat er concreet uit ziet.

In een oud schoolgebouw loop ik door een open deur die half versperd wordt door trolleys ingezameld brood. Ik ruik de heerlijke geur van brood en loop verder door in een gang die toegang geeft aan klaslokalen en een gymzaal die vol staan met huisraad, meubels, kleding en andere gebruikte spullen. Achterin, verstopt tussen wandkasten vol met nog meer spullen, tref ik Sine Fonk en Nelly Sendar aan. Ze zijn aan het werk achter hun laptop. We zijn in deze coronatijd heel blij om elkaar weer te zien. We kennen elkaar al een poos.

Stichting De KIM verzorgt de vrijwilligers-bijeenkomsten van Ecovrede met het oog op uitwisseling en team ontwikkeling.

Ecovrede

Nelly Sendar en Sine Fonk zijn de initiatiefnemers van stichting Ecovrede in Arnhem, die de armste stadgenoten helpt aan spullen, voedsel en advies. Ecovrede is een collectieve vrijwilligersorganisatie voor en door mensen in armoede. De stichting die ooit begon met noodhulp is inmiddels uitgegroeid tot een maatschappelijk innovatief initiatief. Centraal staat nu: 'zelf doen, voor zover mogelijk los van geld. Gewoon omdat het leuk is elkaar te helpen. Zelf je spullen organiseren en leren leven. Er is genoeg en hoe organiseer je het zo dat iedereen krijgt wat zij of hij nodig heeft'. Zo staat het in een flyer die ze verspreid hebben in de buurt rondom de oude school, waar ze sinds kort gehuisvest zijn in de wijk Presikhaaf in Arnhem. Sine schenkt me een kop thee in, maar wordt al snel weggeroepen omdat hij nodig is bij het uitladen van een bestelwagen. Ik vraag Nelly wat Ecovrede voor haar betekent.

Nelly: "Iedereen werkt hier vanuit ervaringsdeskundigheid, daardoor voelen mensen zich thuis. De mensen die hier komen, kijken eerst de kat uit de boom. Ze hebben tijd nodig om vertrouwen op te bouwen en die tijd krijgen ze hier. Ze kunnen vertrouwen opbouwen, voordat ze iets mee nemen. Toen bijvoorbeeld de eerste vluchtelingen ontheemd in Arnhem aankwamen, werden ze opgevangen in tijdelijke huisvesting. Na hun opvang kwamen ze er achter dat bij het opbouwen van een nieuw leven in een nieuw land alles geld kost. Bij Ecovrede is dat niet zo. Hier is alles gratis en daardoor makkelijk toegankelijk."

Volheid van leven

Een onderzoek van dr. Elisabeth Hense toont aan dat stichting Ecovrede beantwoordt aan haar onderzoekscriteria voor meer volheid van leven in vernieuwingsinitiatieven rond eten, zorg en geld. In haar onderzoek betrok zij een vergelijkbare stichting, die een alternatief geldsysteem ontwikkelde. Stichting Stro begon als een milieuclub en maakte toen de omzetting naar een universele munt om daarmee oorzaken van armoede aan te pakken. Ecovrede werkt vergelijkbaar: Zij pakken oorzaken van armoede aan omdat mensen anders niet mee kunnen in de gewenste transitie richting duurzaamheid en leefbaarheid waar geld een minder grote rol speelt.

Recycle-huis van en voor de armen

Het gegeven dat spullen bij Ecovrede gratis zijn, zorgt voor laagdrempeligheid. Ik kijk om me heen en ervaar de lage drempel. Er is zoveel binnen handbereik. Al die spullen om me heen, wat een overvloed. Ik heb de behoefte om te gaan scharrelen en schatgraven, maar dat is natuurlijk niet de bedoeling: het pakhuis is niet voor vintage-lovers maar voor de armen. Statushouders die in hun geboorteland alles hebben moeten achterlaten, kunnen bij Ecovrede langskomen om spullen te halen waarmee ze hun nieuwe huis kunnen inrichten. Mensen met weinig geld kunnen met de overvloed van hergebruikte spullen hier hun huisraad aanvullen. Dit is het recyclehuis voor gedepriveerde mensen die opnieuw moeten beginnen, of die aanvullingen zoeken op wat ontbreekt in hun huishouding.

Oaseplek voor vrijwilligers

Nelly vervolgt haar verhaal. "De vrijwilligers die hier werken zijn heel divers. Ze hebben financiële armoede gemeenschappelijk, maar geen geestelijke armoede. Er zijn onder hen hooggeschoolde mensen, die door omstandigheden in de problemen zijn gekomen. Dit is een plek van komen en gaan, zoals het leven zelf ook is. Alle lagen van de bevolking komen hier binnen. We zijn er niet voor bedoeld om vrijwilligers vast te houden. Armoede hoort soms bij een levensfase. De vrijwilligers die hier werken zijn ruimdenkende mensen. Ze zijn er soms twee maanden en soms twee jaar. Ecovrede is ook een ontdekkingstocht voor mensen: waar sta ik zelf in mijn visie op de wereld".

Ruil- en gifteconomie

Ecovrede blijkt een oaseplek met een mini ruil- en gift economie. De deelnemers werken vanuit een holistische visie met het oog op een circulaire economie. Nelly: "We hebben meer een organische visie op bedrijfsvoering in plaats van een commerciële visie. Daardoor voelen arme mensen zich hier meer thuis. Om je een voorbeeld te geven. Een vrijwilliger heeft zeven jaar vanuit de dagbesteding bij Ecovrede gewerkt. Omdat hij verhuisde naar een andere plaats miste hij daar een plek om met zijn psychische aandoening een nieuwe dagbesteding te vinden. Morgen hebben we met hem en zijn begeleiders een oriënterend gesprek in hoeverre we kunnen uitbreiden naar zijn woonplaats". De vrijwilliger blijkt vanuit zijn inspiratie en opgedane ervaring zelf het initiatief genomen te hebben tot een verkennend gesprek over een vestiging van Ecovrede elders. Door zelf het initiatief te nemen en zijn begeleiders te enthousiasmeren toont hij ondernemerschap.

Contact met de kerken

Ecovrede heeft ook uitwisselingen met lokale kerken. Zo is er een warme band met de Fair Trade en Groene Kerk in Oosterbeek. Het contact met de Groene Kerken is op basis van wederzijds respect en uitwisseling; soms

krijgen ze de opbrengst van een collecte. Ook zijn er warme contacten met de Parochiële Caritas Instelling in Arnhem. Ecovrede werkt graag samen met kerkgenootschappen. Nelly: “wij doen dit werk vanuit een moreel appèl, het godsbeeld moet je aan de mensen zelf overlaten. Wat me aanspreekt in de christelijke traditie is de rust die onderdeel is van de samenleving”.

Verder deelt Ecovrede brood uit in samenwerking met de Salvatorkerk in de wijk Malburgen in Arnhem. Dat doen ze vijf dagen in de week. Ook zijn ze initiatiefnemer van ‘de minimatuin’ aan de Mooie weg in Arnhem en samen met de Diaconie zijn ze oprichters van het financieel café. Ze geven advies over juridische en sociaal maatschappelijke zaken. Ook geven ze gezondheidsadviezen en bieden ze stageplaatsen.

Voedselbos

Een holistische denkwijze leidt tot verdere innovaties en nieuwe samenwerkingspartners en komt tot uitdrukking in hun Voedselbos in park Lingezege tussen Arnhem en Nijmegen. Het park is ontworpen in samenwerking met de universiteit van Wageningen. Het is een multifunctioneel voedselbos, bestaande uit een traditionele boomgaard, een poel met warmte gebied en een project- en experimenteel gebied. Het voedselbos bestaat uit verschillende eetbare planten, struiken en bomen. Deze zijn zo geplant dat ze optimaal gebruik maken van de zon, water en elkaars eigenschappen. De poel met warmtegebied zal een plaats zijn voor eetbare waterplanten en planten die gedijen in een warmte klimaat. Het project- en experimenteel gebied wordt gebruikt als ruimte voor eigen initiatieven, wetenschappelijke- en educatieve activiteiten. Ook het Voedselbos is van, voor en door mensen in de marge. Ecovrede werkt aan de lokale productie van eetbaar groen in een stadse omgeving. In de armere wijken van Arnhem vertaalt zich dit in kleinschalig balkonprojecten, waar je zelf eetbare planten kunt kweken. De uitdaging voor de 21ste eeuw is meer vergroening van steden, beter toegang tot gezond voedsel, meer recycling en minder verspilling. Een integrale ecologie met arme mensen in de hoofdrol. Als het goed is voor

hen, is het goed voor de hele samenleving. Vanuit hun ervaringsdeskundigheid valt er voor ons nog veel te leren.

Vernieuwing en transitie vanuit de tweedehands-economie

Tot slot. Bij onze bureaus in Vlaanderen is recent de omvang gemeten van hergebruik. Dit blijkt een speerpunt te zijn van het Vlaamse klimaatbeleid. Maar niemand wist tot nu toe hoe groot de tweedehands-economie is. Bijna twee op de drie Vlamingen heeft het afgelopen jaar een gebruikt product gekocht, verkocht, gekregen of weggegeven. In totaal vond 221.000 ton aan tweedehands-goederen een nieuwe eigenaar. Uit dit onderzoek blijkt dat de tweedehandseconomie in Vlaanderen veel groter is dan tot nog toe werd aangenomen. Volgens de officiële cijfers hergebruikt een Vlaming gemiddeld 5,4 kilogram goederen per jaar, maar die gegevens zijn alleen gebaseerd op de verkoop van kringwinkels, die door de Ovam (Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij) erkend zijn, en veilingen. Grote onlineplatformen zoals Facebook, 2dehands.be of Vinted, waarop particulieren gebruikte spullen aan elkaar doorverkopen, vallen buiten dit onderzoek. Ook andere (informele) kanalen om goederen door te verkopen, zoals garageverkoop, rommelmarkten of donaties, zijn een blinde vlek. Ook onbekend is hoeveel mensen in armoede stakeholders en ondernemers zijn in deze tweedehandseconomie. Al met al blijkt dat we middenin een transitie zitten. Duurzaamheid heeft theologische gezien nu al het effect van *metanoia* of omkering met mensen in armoede die hierbij betrokken zijn.

www.ecovrede.nl

www.ecovredegaard.nl

Elisabeth Hense (RU Nijmegen), ‘Vernieuwingsinitiatieven rond eten, zorg en geld in Nederland. Een kwestie van spiritualiteit’, Vu University Press Amsterdam, 2015.
<https://summa.vlaanderen-circulair.be/nl>
Kris Bachus, Joni Delanoëje (KU Leuven), ‘Reuse. The understudied circular economy strategy’, Studie Steunpunt Circulaire Economie in opdracht van de Vlaamse regering, september 2020.